

ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองและศรัทธาในเพื่อนมนุษย์

ในบทนี้จะได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนของความโน้มเอียงทางจิตใจของคนกรุงเทพมหานครในการประเมินความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่อกรรเมืองกาปกครองในปัจจุบัน และความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติของมนุษย์ในการมีศรัทธาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันของคนกรุงเทพฯ เพื่อเป็นการจัดระดับความรู้สึกทั้ง 2 ประการ ผลที่ได้จะสามารถนำไปวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง โดยมีฐานความคิดที่ว่าเมื่อบุคคลมีทัศนคติในการมองธรรมชาติของมนุษย์ด้วยกันไปในทิศทางที่ดีไว้วางใจกัน ศรัทธาซึ่งกันและกัน จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อสังคมและการเมืองการปกครองว่า การเมืองการปกครองเป็นสิ่งที่ดีนักการเมืองรัฐบาลเป็นบุคคลที่น่าไว้วางใจนำศรัทธา ความรู้สึกเกลียดชัง เหมินห่าง ตลอดจนเมินห่างหรือเมินห่างระหว่างตนเองกับการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่จะไม่เกิดขึ้น

ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง

เป็นความโน้มเอียงทางการเมืองพื้นฐาน (basic political orientation) หรือทัศนภาพ (perception) ที่บุคคลมีต่อกิจกรรมทางการเมือง อำนาจทางการเมืองหรือระบบการเมืองทั้งหมดในเชิงประเมินค่าว่าสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นเป็นสิ่งถูกต้อง ชอบธรรม มีเหตุผล เป็นความรู้สึกผูกพัน (attachment) ซึ่งแสดงออกในรูปของความชอบพอและการให้ความไว้วางใจ¹

บุคคลที่มีความไว้วางใจทางการเมืองสูงจะเชื่อว่าการกระทำของรัฐบาลจะทำให้สภาพต่าง ๆ ดีขึ้น การเมืองไม่ใช่เรื่องสกปรกเสียทั้งหมด ข้าราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ไปสู่การเชื่อถือในคุณสมบัติส่วนตัวของเจ้าหน้าที่รัฐ ข้าราชการ รวมทั้งนักการเมือง ผลที่ตามมานั้นคือความรู้สึกว่ามีความชอบธรรมในการปกครองด้วย

¹สายทิพย์ สุกดีพันธ์, "การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524); หน้า 50.

ส่วนบุคคลที่สูญเสียความไว้วางใจทางการ เมืองดังกล่าว จะก่อให้เกิดความหวาดระแวง (cynicism) ต่อการเมือง มองการเมืองว่าเป็นเรื่องสกปรกเล่ห์เหลี่ยมและฉกฉวยประโยชน์ ซึ่งตนเองไร้อำนาจที่จะควบคุม การเมืองเป็นสิ่งที่ไร้บรรทัดฐาน และไม่มี ความหมายที่จะนำไปสู่ผลที่ต้องการโดยส่วนรวมได้

ดังนั้นความรู้สึกไว้วางใจทางการ เมืองจึงมีความสัมพันธ์ในลักษณะในทางกลับกันกับ ความรู้สึกเมินท่างทางการเมืองโดยสิ้นเชิง ซึ่งในการวิจัยนี้ได้วัดความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครและทดสอบความสัมพันธ์กับระดับความรู้สึกเมินท่างทางการเมืองด้วย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวปรากฏผลดังนี้

จากข้อมูลในตารางที่ 7.1 ระบุว่าโดยเฉลี่ยแล้วประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร มีความรู้สึกไม่ไว้วางใจทางการเมืองในระดับสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.633) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็นที่ใช้ทดสอบแล้วพบว่า คะแนนเฉลี่ยในประเด็นที่ว่า "ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่ารัฐบาลจะสามารถทำอะไรได้ถูกต้องเสมอไป" สูงกว่าในประเด็นอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.1) โดยมีผู้เห็นด้วยในประเด็นนี้ ร้อยละ 59 อีกร้อยละ 28 มีความเห็นว่าเป็นด้วยอย่างยิ่ง มีเพียงเล็กน้อยที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ 3 และ 1 ตามลำดับ) คะแนนเฉลี่ยรองลงมาในประเด็นที่ว่า "นักการเมืองและข้าราชการทุกวันนี้เชื่อถืออะไรไม่ได้ จักรราษฎรบังหลวงคดโกงประชาชน" (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.5) โดยมีผู้เห็นด้วยในประเด็นนี้ร้อยละ 35 อีกร้อยละ 26 ไม่มีความเห็น ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีเพียงร้อยละ 16 และ 3 ตามลำดับ ส่วนในประเด็นสุดท้ายที่ว่า "บุคคลในคณะรัฐบาลและนักการเมือง เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือไว้วางใจได้" มีเพียงจำนวนเล็กน้อยที่เห็นด้วยอย่างยิ่งและเห็นด้วย (ร้อยละ 1 และ 9 ตามลำดับ) มากกว่าครึ่งหนึ่ง ไม่มีความเห็น (ร้อยละ 55) และอีกร้อยละ 26 ไม่เห็นด้วยในประเด็นดังกล่าว

การตรวจสอบการดำเนินงานของรัฐบาลนั้นดูจะเป็นสิ่งที่เป็นไปได้อย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่มีการศึกษาดี มีความสนใจ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวทางการเมืองซึ่งลักษณะเหล่านี้จะพบมากในสังคม เมืองที่มีระดับการศึกษามีช่องทางในการติดตามข่าวสารการเมืองหลายช่องทาง ตลอดจนความไหวตัวต่อผลกระทบทางการเมืองที่มีสูง ดังนั้นข้อมูลดังกล่าวนี้อาจมองได้ในด้านหนึ่งว่าคนกรุงเทพฯ มีการติดตามข่าวสารการเมืองอยู่เป็นระยะทำให้สามารถมีความโน้มเอียงในการประเมินในเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้อง และในอีกด้านหนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นอคติที่เกิดจากการมองการเมืองในภาพพจน์ที่เลวร้าย

และในอีกด้านหนึ่งอาจมองได้ว่าเป็นอคติที่เกิดจากการมองการเมืองในภาพทันทีแล้วร้ายจนกลายเป็นลักษณะของการหวาดระแวง

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงทางการเมืองการปกครองไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันจะพบสังจธรรมทางการเมืองการปกครองไทยอยู่ประการหนึ่งคือการผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้กับสถาบันข้าราชการ เนื่องจากสถาบันข้าราชการได้รับการพัฒนากสถานะภาพของตนเองให้มีบทบาทเด่นและมีพลังแข็งแกร่งที่สุดที่เป็นแกนนำคอยกำหนดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมไทย ด้วยความเหินห่างดังกล่าวย ระบบราชการหรือสถาบันข้าราชการจะเป็นสถาบันที่คอยตรวจสอบพลังภายนอกอยู่เสมอ หากพลังทางการเมืองใดจะมาทำลายผลประโยชน์ของสถาบันข้าราชการจะถูกทำลายลงทันที

นอกจากนี้สถาบันข้าราชการจะเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในการต่อสู้ตามวิถีทางประชาธิปไตย แทนพรรคการเมือง เป็นพื้นฐานในการยอมรับความถูกต้องตามกฎหมายของกลุ่มพลังทางการเมืองอื่น ๆ ที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันข้าราชการเอง ลักษณะและอิทธิพลอันทรงอำนาจของสถาบันข้าราชการนี้ผนวกกับการประสานผลประโยชน์ร่วมกับผู้มีอำนาจทางการเมืองไว้ในมือและผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจกลุ่มเล็ก ๆ จึงกลายเป็นตัวสกัดกั้นการเติบโตของพลังทางการเมืองของประชาชนอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดระบบการผูกขาด การบริหาร การรวมศูนย์อำนาจที่ศูนย์กลาง ตลอดจนการเกิดทัศนคติไม่ยอมรับพลังทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางประชาธิปไตย

ผลพวงของระบบการผูกขาดแบบเผด็จการทางสถาบันข้าราชการในทางการเมืองการบริหารประเทศ นำไปสู่ปัญหาการขาดพลังภายนอกที่คอยตรวจสอบความถูกต้อง การขาดพลังตรวจสอบนำไปสู่ความมีอิสระเต็มที่ในการคอร์รัปชัน ซึ่งข้อเท็จจริงในปัจจุบันจะพบอยู่เสมอถึงปัญหาการคอร์รัปชันทั้งในหน่วยงานราชการและในหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ การไร้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานการแบ่งพรรคแบ่งพวก การเล่นเส้นเล่นสายในการบริหารงาน และการสร้างอาณาจักรแห่งอำนาจในการขยายหน่วยงานใหม่โดยไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์กลุ่มผู้มีอำนาจเอง

สภาพการดำรงอยู่ของความ เป็นอับลักษณะทางการเมืองเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งเย้ายวนใจในผลประโยชน์อันมหาศาลให้นักการเมืองบางกลุ่มที่ขึ้นสู่อำนาจจากการแอบอิงวิถีทางแบบประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งจากประชาชนตามเทคนิคและอิทธิพลของตนเองให้เข้าไปสู่ระบบ

การผูกขาดจกฉวยผลประโยชน์ของประชาชนร่วมกับกลุ่มข้าราชการที่มีอำนาจและสถาบันข้าราชการที่เป็นอันแข็งกล้า ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลานานและก็ยังเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา จนอาจถือได้ว่าเป็นวิถีชีวิตทางการเมืองการปกครองของไทย และเป็นประสบการณ์ที่สอนให้คนไทยโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครที่ใกล้ชิดกับการเมืองการปกครองที่ผูกขาดอยู่ที่กรุงเทพฯ มากที่สุดได้เกิดความรู้สึกไม่ไว้วางใจไม่ศรัทธาต่อกลุ่มผู้นำทางการเมืองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการอันเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันข้าราชการที่ครอบงำทางการเมืองการปกครองของไทยในปัจจุบัน

กล่าวได้ว่ายิ่งบุคคลไม่ศรัทธาต่อระบบการเมืองที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ก็ยิ่งทำให้เขาเมินห่างต่อระบบการเมืองนั้นมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นความรู้สึกไว้วางใจทางการเมืองจึงมีลักษณะตรงกันข้ามกับความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง แต่ผลการวิจัยนี้ (ตารางที่ 7.2 กลับพบว่าความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสองดังกล่าวของคนกรุงเทพฯ ไปในทิศทางเดียวกันในระดับที่สูงมาก (แกมม่า เท่ากับ 0.7180) กล่าวคือผู้ที่รู้สึกไว้วางใจสูงจะรู้สึกเมินห่างปานกลางค่อนข้างไปทางสูง (ร้อยละ 51 และ 47 ตามลำดับ) ตรงข้ามกับผู้ที่ไม่ไว้วางใจสูงจะรู้สึกเมินห่างต่ำ (ร้อยละ 48) และ ปานกลาง (ร้อยละ 47) ใกล้เคียงกัน

ผลการวิจัยนี้จึงไม่สอดคล้องกับแนวความคิดในเบื้องต้นเท่าใดนัก อาจเป็นเพราะคนกรุงเทพฯ โดยส่วนรวมแล้วยังไม่ค่อยจะตระหนักถึงอำนาจของตนเองที่จะควบคุมการเมืองการปกครองได้ เพราะความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองอยู่ที่การตระหนักถึงอำนาจที่จะควบคุมทางการเมืองว่าตนเองมีอยู่เพียงใด แต่วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยที่มีลักษณะไพร่ฟ้าไม่เคยสอนให้คนไทยตระหนักถึงอำนาจทางการเมืองของตนเองแต่สอนให้คนไทยยอมรับในเรื่องอำนาจจากเบื้องบน ลักษณะดังกล่าวผูกพันอยู่ได้จิตสำนึกของคนไทย เสมอมา ดังนั้นการตระหนักในเรื่องอำนาจของตนเองในการควบคุมการเมือง จึงไม่ได้กลายเป็นตัวเชื่อมให้บุคคลที่รู้สึกไว้วางใจทางการเมืองสูง-ต่ำ จะรู้สึกเมินห่างทางการเมืองสูง-ต่ำตามไปด้วยอย่างเด่นชัดนัก ดังเช่นคนในสังคมประชาธิปไตยตะวันตกที่ตระหนักดีถึงอำนาจอธิปไตยของตนเองที่มีต่อการเมืองการปกครอง

ตารางที่ 7.1 ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง

ข้อความ	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ค่าเฉลี่ย และ S.D.
1. นักการเมืองและข้าราชการ ทุกวันนี้เชื่อถืออะไรไม่ได้ ฉ้อราษฎร์บังหลวง คดโกง ประชาชน	17.7	35.5	26.7	16.2	3.2	3.5 (1.089)
2. บุคคลในคณะรัฐบาลและ นักการเมือง เป็นผู้ที่มีความ น่าเชื่อถือไว้วางใจได้	1.2	9.0	55.7	26.5	7.5	3.3 (กลับค่าแล้ว) (0.785)
3. ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่ารัฐบาล จะสามารถทำอะไรได้ ถูกต้องเสมอไป	28.5	59.5	7.7	3.0	1.0	4.1 (0.787)
เฉลี่ย	15.8	34.0	31.0	15.2	3.9	3.63

ตารางที่ 7.2 ความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองกับความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง

ความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง	ความรู้สึกไว้วางใจทางการเมือง		
	สูง	กลาง	ต่ำ
สูง	47.6	19.6	3.4
กลาง	51.2	68.7	47.7
ต่ำ	1.2	11.7	48.9
รวม	100.0	100.0	100.0
จำนวนตัวอย่าง	(82)	(23)	(88)

Gamma = 0.7180

ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์

เป็นทัศนคติของบุคคลที่มีต่อธรรมชาติของมนุษย์ เป็นทัศนคติที่มีลักษณะไว้วางใจบุคคลอื่น มีความเชื่อว่าบุคคลอื่นสามารถเชื่อถือได้ มีความสามารถที่จะร่วมมือร่วมใจกันให้ความช่วยเหลือและเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน¹ ทัศนคติดังกล่าวสัมพันธ์ภาพทางสังคมที่ผูกพันอยู่กับสังคมหรือชุมชนที่บุคคลนั้น เป็นสมาชิกอยู่ เมื่อบุคคลรู้สึกว่าคุณสามารถสมานฉันท์ได้กับบุคคลอื่น ๆ ก็สามารถที่จะร่วมงานกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อส่วนรวม อันนำไปสู่ความรู้สึกที่ตนเองมีความสามารถ มีอำนาจ อิทธิพลที่จะก่อให้เกิดผลต่อส่วนรวมได้ร่วมกับคนอื่น และไม่เกิดความรู้สึกเห็นต่างโดยเสียในสังคมแต่อย่างใด

ความรู้สึกศรัทธาผู้อื่นมีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับความไว้วางใจความ เชื่อถือผู้มีอำนาจทางการเมือง โดยมีความเชื่อกันว่าถ้าบุคคลหนึ่งไม่ไว้วางใจต่อบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปแล้ว บุคคลนั้นย่อมไม่อาจมีความรู้สึกไว้วางใจต่อผู้มีอำนาจ ซึ่งได้แก่ รัฐบาล และ เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลได้อย่างแน่นอน เพราะความไว้วางใจต่อผู้ใช้อำนาจทางการเมืองนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่เฉพาะเจาะจงของความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์²

ดังนั้น : ในการวิจัยนี้จึงได้ศึกษาถึงความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครด้วยว่ามีเพียงใดและมีส่วนสัมพันธ์ต่อความรู้สึก เหมินห่างทางการเมืองมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการวิจัยในตารางที่ 7.3 แสดงให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้สึกไม่ศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.425) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า มีค่าใกล้เคียงกันคือ ประเด็นที่ว่า "สังคมมนุษย์ทุกวันนี้คนส่วนใหญ่มักจะช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าจะคิดถึงแต่ตัวเอง" มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นเล็กน้อย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.925) โดยมีผู้ไม่เห็นด้วยร้อยละ 46 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 30 มีเพียงร้อยละ 4 และ 3 ที่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อถามว่า "คนสมัยนี้ส่วนใหญ่เชื่อถือไม่ได้มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เชื่อถือได้" (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.880) มีผู้ตอบเห็นด้วยร้อยละ 45 และอีกร้อยละ 30 เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีเพียงร้อยละ 15 ที่ไม่เห็นด้วย และอีกจำนวนเล็กน้อยมากร้อยละ 0.7 ที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ในประเด็นต่อมาเมื่อถามว่า

¹Lane, Political Life....., p. 163.

²Ibid., p. 264.

"ถ้าข้าพเจ้าไม่ระมัดระวังตัวเองให้ดีคนอื่นจะฉวยโอกาสเอาเปรียบข้าพเจ้าเสมอ" ร้อยละ 50 เห็นด้วยกับประเด็นนี้ และอีกร้อยละ 18 ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยมีร้อยละ 13 และอีกเล็กน้อยมากที่ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ร้อยละ 0.7) ทั้ง 33 ประเด็นดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วพบว่าอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งหมายความว่ามึระดับไม่ศรัทธาในเพื่อนมนุษย์สูง แต่เมื่อพิจารณาจากประเด็นสุดท้ายที่ถามว่า "จริงแล้วคนไทยเราโดยพื้นฐานชอบที่จะร่วมมือร่วมใจกันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่าตัวใครตัวมัน" มีผู้เห็นด้วยในประเด็นนี้ ร้อยละ 41 และเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 21 ส่วนผู้ที่ไม่มีความเห็นมีถึงร้อยละ 20 มีเพียงร้อยละ 12 และ 4 ที่ไม่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งตามลำดับ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้วพบว่าในประเด็นที่อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำซึ่งหมายความว่ามึระดับไม่ศรัทธาในเพื่อนมนุษย์เฉพาะประเด็นนี้ค่อนข้างต่ำ อย่างไรก็ตามเมื่อดูค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 4 ประเด็นแล้วพบว่าอยู่ในระดับค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42) จึงสรุปได้ว่าประชากรในกรุงเทพมหานครมีความรู้สึกไม่ศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง

ผลจากการวิจัยนี้เป็นภาพสะท้อนของค่านิยมของคนในสังคมเมืองใหญ่ (urban society) เช่น กรุงเทพมหานคร เนื่องจากว่าผลจากการพัฒนาทางการเมืองตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนถึงปัจจุบัน ผลจากการพัฒนาดังกล่าวได้ไหลเขามารวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพมหานครประกอบด้วยภาระอันหนักอึ้งของวัฒนธรรมตะวันตก ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นที่ยอมรับหรือมีการวางแผนล่วงหน้าไว้ก่อนเพื่อแก้ปัญหา เช่น ปัญหาความแออัดของชุมชน ปัญหาการครองชีพ การว่างงาน โจรผู้ร้าย เป็นต้น ประกอบกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจแบบเสรีที่ไม่มีมาตรการควบคุมในเรื่องผลกระทบต่อส่วนรวม แต่ปล่อยให้เกิดขึ้นโดยใครยาวสาวได้สาวเอา วิธีชีวิตดังกล่าวจึงบังคับให้คุณต้องสู้ดิ้นรนเพื่อตนเองและครอบครัวเป็นสำคัญ การดิ้นรนจึงมีทุกวิถีทางทั้งที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง รวมทั้งการฉกฉวยประโยชน์ การเอาเปรียบ การเห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อบุคคลอื่น บุคคลจึงอยู่ด้วยการไม่มีการไว้วางใจหรือศรัทธาเชื่อมั่นต่อกันอยู่บนพื้นฐานของการหวาดระแวง การเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในรูปแบบต่าง ๆ จะยึดหลักของกฎหมายและสัญญามากกว่าน้ำใจไม่ตรี สภาพเช่นนี้ทำให้บุคคลห่างไกลจากธรรมชาติของกันและกันมาสู่วิถีชีวิตที่มีแต่รูปแบบและพิธีการบุคคลจึงมีทัศนคติที่มีต่อกันและกันในทางที่ไม่ดี เป็นพื้นฐานเพื่อป้องกัน

กันตนเองไว้ก่อน ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าค่านิยมของคน เมืองที่เด่นชัดประการหนึ่งคือความ เห็นแก่ตัวเองมากกว่าของบุคคลอื่น ผลการวิจัยนี้บ่งชี้ได้ว่าคนกรุงเทพฯ มีความไม่ศรัทธาซึ่งกัน และกันในระดับค่อนข้างสูง

ในทางรัฐศาสตร์ยอมรับว่าความรู้สึกศรัทธา เชื่อมั่นต่อกันของบุคคลทำให้บุคคล เกิดความ ผูกพันร่วมกันในชุมชนเดียวกัน เป็นแรงจูงใจก่อให้เกิดสัมพันธภาพแบบการ เมืองได้ง่าย เพราะ มองว่า เรื่องของการเมืองเป็นเรื่องของชุมชนของตนเองที่ตนเองเป็น เจ้าของอยู่ด้วย แต่ถ้าบุคคล ไม่มีความรู้สึกศรัทธาซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะไม่เกิดความผูกพันในชุมชน ไม่ผูกพันในเรื่องราวเมือง และเห็นว่าการเมืองเป็นสิ่งที่เลวร้าย และมีใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง จนเกิดความรู้สึก เบื่อ-หน่าย ไม่ไว้วางใจขาดความศรัทธาการเมือง เช่นเดียวกับบุคคลอื่น นั่นก็คือความรู้สึกศรัทธาใน เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นตัวเชื่อมให้เกิดความรู้สึกผูกพัน ความรู้สึกมีประสิทธิภาพความสามารถใน ทหารการเมือง ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ศึกษาถึงความรู้สึกของคนกรุงเทพฯ ที่ศรัทธาต่อคนอื่นนั้นว่าจะมี ส่วนสัมพันธ์ต่อความรู้สึกเห็นห่างทางการเมืองอย่างไรหรือไม่

ผลจากตารางที่ 7.4 บ่งชี้ว่า ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับ ปานกลาง (ค่าแกมมาเท่ากับ 0.4284) กล่าวคือ แม้ว่าจะรู้สึกศรัทธาในบุคคลอื่นสูง ก็รู้สึก เบื่อ-ห่างทางการเมืองปานกลางค่อนข้างสูง ขณะที่รู้สึกศรัทธาคนอื่นต่ำก็ เบื่อห่างทางการเมืองต่ำจน ถึงปานกลาง ผลจากการวิจัยนี้จึงไม่อาจยืนยันข้อค้นพบทางรัฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นได้แน่ชัดนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้สึกเบื่อบ้างทางการเมืองของคนกรุงเทพฯ นั้นมีใช้เป็นลักษณะมั่นคงถาวร แต่จะมีระดับเป็นระยะ ๆ ตามปรากฏการณ์ทางการเมือง ตามลักษณะความชอบธรรมของรัฐบาล ในการปกครอง รวมทั้งตามปัญหาของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ ในขณะที่ความรู้สึกไม่ศรัทธา เชื่อมั่นหรือไม่ไว้วางใจต่อบุคคลอื่นนั้น เป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังมานานแล้ว ดังสุภาษิตไทยที่ใช้ เป็น เครื่อง เตือนใจในการดำเนินวิถีชีวิตที่พยายามเน้นไม่ให้ไว้วางใจคนแปลกหน้าหรือบุคคลอื่น ๆ เช่น "คบคนให้ดูหน้า ซื้อผ้าให้ดูลาย" "อย่าไว้วางใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง" "หวานพืช ต้องหรั่งผล" "ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ" เป็นต้น

ตารางที่ 7.3 ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์

ข้อความ		เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ค่าเฉลี่ย และ S.D.
1. ถ้าข้าพเจ้าไม่ระมัดระวังตัวเอง ให้ดี คนอื่นจะฉวยโอกาสเอา เปรียบข้าพเจ้าเสมอ	18.8	50.7	15.2	13.7	.7	3.7 (0.997)
2. คนสมัยนี้ส่วนใหญ่เชื่อถือไม่ได้ มีเพียงบางคนเท่านั้นที่เชื่อถือได้	3.05	45.2	7.7	15.2	.7	3.8 (1.062)
3. สังคมทุกวันนี้คนส่วนใหญ่มักจะ ช่วยเหลือผู้อื่นมากกว่าจะคิดถึง ตัวเอง	3.5	4.7	14.5	4.65	30.3	3.9 (กลับค่าแล้ว) (1.033)
4. จริง ๆ แล้วคนไทยเราโดย พื้นฐานชอบที่จะร่วมมือร่วมใจ กันทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ตัวใครตัวมัน	21.0	41.0	20.0	12.5	4.7	2.3 (กลับค่าแล้ว) (1.112)
เฉลี่ย	18.4	35.4	14.3	21.9	9.0	3.42

ตารางที่ 7.4 ความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองกับความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์

ความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง	ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์		
	สูง	กลาง	ต่ำ
สูง	34.4	19.0	8.8
กลาง	55.9	64.5	41.2
ต่ำ	9.7	16.5	50.0
รวม	100.0	100.0	100.0
จำนวนตัวอย่าง	(93)	(273)	(34)

$$\text{Gamma} = 0.4284$$

จึงกล่าวได้ว่าความรู้สึกทางการเมืองกับความรู้สึกผูกพันกันในทางสังคมของคนไทย แล้วอยู่บนพื้นฐานที่ต่างกัน ในขณะที่มีความรู้สึกทางการเมืองผูกพันอยู่กับความชอบธรรมในทางการเมือง ปัญหาหรือประเด็นในทางการเมืองที่สำคัญ ๆ และมีผลกระทบต่อส่วนรวม แต่ความรู้สึกผูกพันกันในทางสังคม เช่น ความรู้สึกศรัทธาในเพื่อนมนุษย์ได้กลายเป็นวิถีชีวิตที่ถูกถ่ายทอดอบรมหล่อหลอมเกลากับบางคนกลายเป็นค่านิยมพื้นฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมืองดังกล่าวมาแล้ว สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ (ร้อยละ 71) ส่วนกลุ่มอาชีพที่มีความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองต่ำในอัตราที่สูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ ครู หรืออาจารย์ (ร้อยละ 23) พนักงานรัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน (ร้อยละ 22) และข้าราชการ (ร้อยละ 20) ซึ่งกลุ่มอาชีพเหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีความรู้ มีสถานภาพทางสังคม มีรายได้ประจำ และอาชีพที่มั่นคงเป็นกิจจะลักษณะ แต่อย่างไรก็ตามในทุกกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่แล้วจะมีความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองในระดับปานกลาง ดังนั้น ปัจจัยด้านอาชีพจึงไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความรู้สึกเมินห่างทางการเมือง ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 0.5

จากการวิจัยนี้จึงพบได้ว่า เมื่อพิจารณาความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองโดยรวมแล้ว ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความแตกต่างในระดับความรู้สึกดังกล่าวของประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ระดับการศึกษา รายได้และระยะเวลาที่อยู่ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะระดับของการศึกษา และรายได้ นั้นนับว่ามีความสัมพันธ์กับความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองที่ค่อนข้างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาและรายได้ระดับกลางและต่ำจะมีความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองสูงกว่าผู้มีการศึกษาและรายได้ในระดับสูง ซึ่งกลุ่มนี้กลับมีความรู้สึกเมินห่างทางการเมืองในระดับต่ำ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย